Lt. 7

DE

TVNICA QVADAM OCVLI

NOVISSIME DETECTA

ET QVIBVSDAM

TVMORIBVS SCIRRHOSIS RESOLVTIS

AVSPICIIS SVMMI NVMINIS

ET

GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE CONSENSV

PRAESIDE

PRO-RECTORE FRIDERICIANAE MAGNIFICO

D. ANDREA ELIA BÜCHNERO

SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMI PRVSSIAE REGIS A CONSILIIS INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
IMPERIALIS ACADEMIAE NATVRAE CVRIOSORVM PRAESIDE,
ET COMITE PALATINO CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS

AD D. III. IVLII, A. S. R. CIↃIↃCCLIX.

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PVBLICE DISPVTABIT

AVCTOR

BALTHASAR ABRAHAM STIER

GVRAVIA-SILESIVS.

HALAE MAGDEBVRG. EX OFFICINA HENDELIANA.

K. u. k. Militär-ärztliche Bibliothek

Standort			Katalog		
	Zimmer			Abth.	
	Kasten			Gruppe	
	L. Nr.			Nr.	

VIRO ILLVSTRI,
EXCELLENTISSIMO, EXPERIENTISSIMO
CAROL. FRID. KALTSCHMIEDIO
PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORI,
SERENISSIMAE DOMVS SAXO-VINARIENSIS ET ISENACENSIS CONSILIAR. CAMERAL. INTIMO, SERENISSIMI MARCHIONIS BRANDENB. CVLMBAC. ET SERENISS. LANDGR. HASSO-DARMSTAD. CONSIL. AVLICO ET MEDICO, ANATOM. CHIRVRG. ET BOTAN. IN CELEBERRIMA IENENSI ACADEMIA PROF. PVBL. ORDIN. COMITI PALAT. CAESAR. ACADEMIARVM, LEOPOLDINO-CAROLINAE NAT. CVRIOS. COLLEGAE, CAESAR. AVGVSTAN. CONSILIARIO, ET ELECTOR. MOGVNT. SCIENT. VTIL. ASSESSORI, FACVLTATIS MEDIC. H. T. DECANO ET SENIORI SPECTABILI, SOCIET. ELEGANT. ET SVBLIM. SCIENT. TEVTON. IENENS. INSPECTORI, ITEMQVE PHYSICO PROVINCIALI IENENSI CELEBERRIMO,

NEC NON

VIRO
EXCELLENTISSIMO, EXPERIENTISSIMO,
CLARISSIMO,
IOANNI FRIDERICO FASELIO
PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORI,
ET IN CELEBERRIMA IENENSI ACADEMIA MEDICINAE
PROFESSORI ORDINARIO,

VIRIS,
DOCTRINAE ATQVE ERVDITIONIS AFFLVENTIA
MERITORVMQVE
IN REM MEDICAM ET OMNEM REMPVBLICAM
LITERARIAM LONGE SPECTATISSIMIS,

PATRONIS SVIS OPTIMIS,
PRAECEPTORIBVS

OMNI PIETATE AD CINERES VSQVE COLENDIS, PROSEQVENDIS,

DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM
IN MONVMENTVM
ANIMI DEVOTISSIMI,
AC PRO TOT INSIGNIBVS IN SE COLLATIS
BENEFICIIS GRATISSIMI,
CVM VOTIS
PRO PERENNI EORVNDEM SALVTE ARDENTISSIMIS

D. D. D.

SPLENDIDISSIMORVM AC SVMME DEVENERANDORVM
HORVM NOMINVM

OBSERVANTISSIMVS CVLTOR
BALTHASAR ABRAHAM STIER.

DISSERTATIO INAVGVRALIS ANATOMICO-CHIRVRGICA
SISTENS PARTIM

TVNICAM QVANDAM OCVLI NOVISSIME DETECTAM,

PARTIM

TVMORES SCIRRHOSOS VARIOS RESOLVTOS.

PROOEMIVM.

Microcosmi ſtructuram artificioſiſſimam examinare, atque ex eadem actiones ſingularium machinae huius partium explicare, ſat ardua ſane res eſt. Siſtas mihi, beneuole Lector, Anatomicum ab omni parte abſolutum, & ſane illum virium humanarum imbecillitatem in examinanda corporis humani ſtructura ſtatim profiteri audies. Vbi ſunt Phyſiologorum hodie celeberrimi, quaeuis in corpore humano phaenomena occurrentia explicaturi? Quod cum ita ſe habeat,

beat, & ego tantis Viris longe inferior ſim, liceat mihi pace tua, beneuole Lector, tam propriam meam imbecillitatem, quam etiam anguſtum nimis temporis ſpatium iam accuſare, quae impedimento fuere, quo minus in praeſenti vnicum modo thema, vti alias fieri ſolet, debite explanatum omnibusque numeris abſolutum exhibere potuerim. Inde factum eſt, vt apud me conſtituerim duo eligere themata diuerſa, alio quodam opportuniori tempore fuſius atque ſolide magis elaboranda. Quum enim, ad oculi humani ſtructuram anatomice examinandam, pariter ac tumorum quorundam ſcirrhoſorum reſolutionem tentandam, occaſio quondam mihi ſeſe offerebat, non incongruum mihi videbatur, haecce aliquando pro Diſſertatione inaugurali eligere themata, quae etiam paulo prolixius exaraſſem, ſin modo experimenta, pro vlterius indagandis hisce ſumme neceſſaria, iam ſuppeterent. Interim tamen confido, beneuolum lectorem mihi, exactiorem talem perueſtigationem atque dilucidationem certiſſime promittenti, aequum iudicium non eſſe denegaturum. Faxit modo diuina clementia, vt omnia cedant feliciter.

SECTIO

Sectio I.

DE TVNICA QVADAM OCVLI NOVISSIME DETECTA.

§. I.

Organon viſus ſummi creatoris ſapientiam luculenter ſatis teſtari, & nobiliſſimum pariter ac artificioſiſſimum organorum ſenſoriorum, vna cum organo auditus, conſtituere, quis eſt, qui neget? Quum vero artificioſiſſimam organi huius ſtructuram Anatomia ſubtilior doceat, hincque eadem, ob vſum, quem praeſtat, eximium, ſummo iure defendenda ſit, non dubito fore, quin beneuole permittant Viri in ſcientia anatomica pariter ac medica hodie illuſtres, nouam quandam oculi tunicam in lucem proferre, deque eiusdem natura pro viribus, quas tamen ſentio admodum eſſe exiguas, diſſerere. Fretus itaque Virorum, in arte generi humano ſumme ſalutari celeberrimorum, indulgentia, diuinaque ſuffultus clementia, miſſis ambagibus, rem pertractandam eo maiori animi alacritate aggredior.

§. II.

Variae ſunt partes, oculi humani machinam conſtituentes, quas vero, vnicuique Anatomicorum ſatis cognitas, hic recenſere animus non eſt. Omisſis ergo omittendis, tunicas modo ſic dictas oculi humani recenſere, iisdemque nouam noſtram tunicam

cam adiicere placet. Numerum tunicarum oculi reſpicientibus abunde iam conſtat, nouem earum ab Anatomicis magni nominis adſumtas fuiſſe, quarum prima, externa, globum oculi cum orbita coniungens, *adnata* ſeu *coniunctiua*, altera, priori proxime adiacens, maximamque bulbi oculi partem conſtituens, *ſclerotica*, tertia, ſeu pars anterior ſcleroticae pellucida, *cornea*, ſiue *ſclerotica transparens*, quarta, interior, *choroidea*, quinta, ſeu pars anterior choroideae, *uvea*, ſexta, ſeu ſuperficies vel lamella interna choroideae, *Ruyſchiana*, ſeptima *retina*, octaua, humorem vitreum includens, *tunica vitrea*, & nona denique, humorem cryſtallinum inuoluens, *tunica cryſtallina* adpellata fuit.

§. III.

Sunt tamen quidam Anatomicorum hodie celeberrimorum, quibus octo tantum oculi tunicas ſtatuere placuit, tunicam illam vaſculoſam, ſeu *Ruyſchianam*, ab inuentore ita dictam, reiicientes. In cenſum hic venit vir in arte anatomica ſumme exercitatus, ALBINVS, Anatomicorum facile princeps, qui hanc ſolummodo ob rationem tunicae Ruyſchianae exiſtentiam negat, quoniam ea non niſi ſummo ſtudio ac attentione a choroidea ſeparari poſſet. Permittat autem Vir magni nominis exempli in locum allegare tunicas illas diuerſas ventriculi & inteſtinorum. Has non niſi ſumma diligentia a ſe inuicem ſeparari poſſe, quis eſt, qui ignorat? Nihilo minus tamen omnes hodie Anatomici vno ore conſentiunt, easdem vere exiſtere, earundemque exiſtentiam

ſtentiam in theatris anatomicis diſtincte ſatis demonſtrant, ex quarum praeſentia atque ſtructura varia dein variam ventriculi & inteſtinorum actionem explicandam eſſe, Phyſiologi docent. Si itaque verum eſſet prius, tunicam eam, quae ab alia non niſi adhibita magna attentione ſeparari poteſt, pro tunica ſingulari habendam non eſſe, verum etiam erit poſterius, ventriculum ſcilicet atque inteſtina nullis ſingularibus & reſpectu ſtructurae a ſe inuicem diſtinctis gaudere tunicis, inſimulque exinde ſequeretur, nec ventriculo, nec inteſtinis eas adſignari poſſe facultates, quae tamen a nemine Phyſiologorum partibus hisce, ob diuerſam ſuam membranaceam ſtructuram, denegantur.

§. IV.

Nemo vero in ſubtilioris anatomiae exercitio debite verſatus facile negabit, idem in ſeparandis ventriculi atque inteſtinorum tunicis adplicandum eſſe ſtudium, quod adhibere debet Anatomicus, tunicae Ruyſchianae a choroidea ſeparationem intendens. Adeoque etiam eodem iure tunica Ruyſchiana pro ſingulari quadam tunica habenda erit, vti tunicae ventriculi & inteſtinorum ceu tunicae peculiares conſiderantur. Quibus perpenſis ita argumentari liceat: Omne illud, cui character tunicae conſtans attribui poteſt, vera eſt tunica: atqui tunica Ruyſchiana charactere tunicae conſtanti gaudet: ergo tunicae nomine omnino inſigniri debet.

§. V.

Iam vero tunica noſtra nouiſſime detecta eo-

dem donata eſt charactere, quo alia quaeuis ſimilis tunica inſignita eſt: ſiſtit enim expanſionem membranaceam; adeoque ſummo etiam iure in claſſe tunicarum conſideranda venit, & idcirco in numerum tunicarum recipiendam eam eſſe, exiſtimo. Vbi enim fibrae, ſint illae vel carneae, vel tendineae, vel nerueae, ita inter ſe inuicem iunguntur & explicantur, vt expanſio inde oriatur membranacea variae figurae, ibi tunica adeſt. Poſita itaque definitione tunicae, vlterius examinanda ſe ſiſtit tunica mea.

§. VI.

Tunicam Ruyſchianam ſuperficiei tunicae choroideae internae adhaerere, machinae humanae examinatoribus cognitum ſatis eſt atque perſpectum. Vti vero tunica haecce Ruyſchiana tunicae choroideae laminam internam conſtituit, ſic noſtra tunica laminam choroideae externam praebet, ita, vt choroidea ſit intermedia inter tunicam Ruyſchianam & noſtram tunicam. Occaſionem autem, nouam hancce tunicam inueniendi, mihi praebuit examen anatomicum oculi equini, maſſa ceracea repleti. Quum enim exactiore partium eiusdem, & ſpeciatim tunicae choroideae, ſeparatione & praeparatione occuparer, en! in conſpectum veniebat inuolucrum quoddam membranaceum, tunicam choroideam circumdans. Huius ergo inuolucri membranacei, ex fuſco paululum nigricantis, ſeparationem quum tentarem, praeter omnem ſpem negotium ex voto ſuccedebat, ita, vt notabilem ſatis portionem huius tunicae, absque vlla tam ipſius

tunicae

tunicae dilaceratione, quam etiam choroideae proxime ſubiacentis, vel vaſculorum ſanguiferorum in choroidea contentorum & diſſeminatorum, laeſione, ſeparare & conſeruare a fortuna mihi datum fuerit. Examinaui poſt haec oculum vitulinum, maſſa ceracea repletum, & ecce! idem oculo meo ſe oſtendit phaenomenon, nimirum tunica mea, quoad maximam partem a tunica choroidea ſeparanda, in eo quoque occurrebat. Quamuis autem haec ita ſe haberent in oculis brutorum, nullo tamen modo a ſtructura hacce oculorum animalium brutorum ad ſtructuram ſimilem oculi machinae humanae concludere certiſſime potui, donec experientia anatomica de vera huius tunicae, in oculo quoque humano, exiſtentia me erudiebat. Hoc equidem negare nolo, tunicam meam in oculo humano non tanto praeditam eſſe tono naturali, quanto in oculis animalium brutorum gaudet; interim tamen eſt & erit perpetuo tunica oculi peculiaris, eodem iure, vti in oculis brutorum.

§. VII.

Ad corroborandum vero hoc meum aſſertum, multum omnino facit, quod non vnicum modo, ſed plures machinae humanae oculos examinare mihi obtigerit. In omnibus vero, ne vno quidem excepto, luculenter ſatis in conſpectum veniebat tunica mea, ad hodiernum vsque diem incognita: quapropter de vera eiusdem exiſtentia non eſt, vt vlterius dubitemus. Satis ergo abunde exinde patet, quantum a ſcopo illi aberrent, qui Zootomiam nullam plane opem, in cognoſcenda & indaganda cor-

poris humani ſtructura anatomica, vnquam ferre poſſe contendunt. Hoc quidem omnino certum eſt, varias in brutorum oeconomia animali partes longe aliter conſtructas atque fabricatas eſſe, ac in machina humana: exinde vero nondum ſequitur, falſas ingenio humano induci ideas, ſi modo Zootomiam tanquam Anatomiam comparatiuam conſiderare placeret. Quis enim vnquam motum illum inteſtinorum periſtalticum ad oculos clare ſatis demonſtrare poſſet, niſi hoc in animalibus brutis ſuſciperetur? Quis perpetui illius mobilis, cordis nimirum machinae, actionem atque motum rite intelligeret, niſi experimenta in viuis animalibus brutis ſuſcepta eundem nobis demonſtraſſent: vt reliqua ex anatomia brutorum in noſtram ſcientiam redundantia & ſane haud vili pendenda commoda nunc praetermittam.

§. VIII.

Aſt videamus iam, num & vſus aliqualis ex inuento noſtro expectandus ſit, nec ne? quod vt debite fiat, neceſſe omnino eſt, vt in tunicae huius naturam inquiramus. Perueſtigationem hancce inſtitui ſemper coelo ſereno, tam oculo nudo, quam optime armato, vbi ſemper, quantum quidem ego animaduertere potui, eandem tunica haecce habuit faciem, quam tunica villoſa habet. Eodem enim gaudet colore ſimilique fere conſiſtentia, iisdemque villis ſeu inaequalitatibus, vti ventriculi atque inteſtinorum tunica villoſa. Accedit inſuper, quod innumera fere corpuſcula, glandulis miliaribus minimis ſimilia, in eadem conſpicienda ſe ſe offerant: quam

quam ob rem, pace Anatomicorum ſeculi noſtri illuſtriſſimorum, eandem *tunicam villoſo-glanduloſam* adpellare liceat.

§. IX.

Iam vero, ex ſententia Phyſiologorum noſtri aeui celeberrimorum, tunicae villoſae officium in eo conſiſtit, vt organon percolatorium chyli conſtituat. Et hoc in noſtra quoque tunica ita fieri debebat, vt vaſcula ſanguifera innumerabilia ſubtiliſſimaque, tunicam choroideam perreptantia, perpetuo nutrirentur & corroborarentur muco illo lubrico atque blando, quem vaſcula lymphatica tunicae meae perpetuo, roris inſtar ſubtiliſſimi, plorant, quo eo faciliori negotio ſecretio humoris aquei, ex ſanguine arterioſo tunicae choroideae, in tunica uvea, ceu organo ſecretorio huius liquoris, ſuccedere poſſit. Aſt, ſi qui ſint, qui forte glandulas tunicae noſtrae miliares reiicient, quum corpus glandulae ſimillimum non ſemper ſit glandula, ſalua tamen manet aſſertio noſtra, tunicam hancce tanquam tunicam villoſam, adeoque vt talem tunicam, quae ſecretioni perficiendae apta eſt, conſiderandam ſemper eſſe, ex ratione iam adducta.

§. X.

Ratio vero Creatoris, cur tunicam iſtam oculorum villoſam non pari modo, vti obſeruamus in tunica villoſa ventriculi & inteſtinorum, internam choroideae tunicam ſeu lamellam eſſe voluerit, fortaſſe in eo conſiſtit, vt partim, vti iam diximus, nutritio vaſculorum ſanguiferorum tunicae choroideae eius

ope perficeretur, partim etiam quia non neceſſe erat, vt irroraretur tam tunicae choroideae lamina interna ſeu Ruyſchiana, quam tunica retina, dum harum quaelibet proprio ſuo liquore blando lymphatico ac nerueo praedita eſt. Alia inſuper ſummi Creatoris, reſpectu ſitus huius tunicae, ratio fortaſſe haec eſt, vt defenderetur inſimul tunica choroidea, innumerabilibus vaſculis ſubtiliſſimis ſanguiferis praedita, a nimia compreſſione, ſicque vaſorum horum laeſio & inflammatio auerteretur. Quodſi enim tunica choroidea immediatum cum ſclerotica nexum haberet, facili ſane negotio fieri poſſet, vt vaſcula illa ſubtiliſſima arterioſa choroideae, praeſertim ſi a cauſa quadam vel externa, vel interna leuiori paululum intumeſcere inciperent, a ſclerotica proxime adiacente, ceu tunica dura, non admodum elaſtica, vltra modum comprimerentur, & conſequenter, ob ſtatum inde ortum inflammatorium, tono ſuo naturali deſtituerentur. Hoc ergo ne fiat, tunica noſtra mollioris conſiſtentiae, & humore blando lymphatico ſemper humida, intercedit & prohibet.

§. XI.

Tunicam noſtram prorſus alius eſſe naturae, ac proxime ſubiacens choroidea eſt, etiam exinde luculenter ſatis patet, quod, oculo maſſa ceracea repleto, in tunica hacce prorſus nulla vaſa ſanguifera repleta in conſpectum veniunt, vnde ſuſpicari licet, vaſcula, per tunicam hanc diſperſa, non ad claſſem vaſorum ſanguiferorum referenda eſſe, ſed potius vaſcula ſic dicta lymphatica ſubtiliſſima conſtituere.

Negan-

Negandum quidem non eſt, fieri interdum caſu aliquo fortuito, vel ob ſtatum quendam vaſorum praeternaturalem, vt maſſa ceracea in vaſcula etiam lymphatica penetret. Hoc vero nunquam a fortuna mihi datum fuit, ſed quaedam tantum vaſcula ſanguifera in tunica iſta, & quidem oculo optime armato, detegere mihi licuit, quamuis non ſemel, ſed multoties in arte vaſa replendi occupatus fuerim; quapropter veritati magis reſpondet, quod vaſcula, in tunica noſtra occurrentia, non niſi lymphatica ſint vaſcula.

§. XII.

Haec ſunt, quae de tunica oculorum nouiſſime detecta proferre atque exponere placuit. Vt autem machinae humanae ſcrutatoribus plenius ſatisfaciam, opportuniori inpoſterum tempore tunicam hancce figuris aeneis delineatam exhibiturum me eſſe, ſanctiſſime promitto. Dabit fortaſſe poſtera dies adhuc quaedam inuento huic adiicienda, tam ratione ſtructurae, quam ratione vſus tunicae iam commemoratae. Pro vlteriori autem confirmatione exiſtentiae huius tunicae, teſtem oculatum publice excitare mihi licebit Virum excellentiſſimum & experientiſſimum, Dn. D. FASELIVM, Medicinae in celeberrima, quae Ienae floret, Academia Profeſſorem ordinarium famigeratiſſimum, Anatomicumque exercitatiſſimum, Patronum ac Praeceptorem omni honoris cultu ad cineres vsque deuenerandum, praeter alios complures eruditos Viros, pluresque ex commilitonibus meis, quos ſilentio iam praetereo.

SECTIO

Sectio II.
DE
TVMORIBVS QVIBVSDAM SCIRRHOSIS PERFECTE RESOLVTIS.

§. I.

Scirrhum nil aliud eſſe, quam tumorem durum, perfecte indolentem, nunc maius, nunc minus ſpatium in partibus corporis humani ſolidis, praeſertim glandulis, occupantem, omnes Chirurgorum noſtris temporibus celeberrimorum vno quaſi ore affirmant. Diſtinguunt tamen inter ſcirrhum, qui adhuc in fieri eſt, & ſcirrhum iam radicatum. In priori caſu tumor quidem adeſt cum duritie coniunctus, attamen non omni ſenſatione, quamuis interdum vix percipiatur, expers, talesque tumores ſcirrhoſi vtplurimum ſanabiles & reſolubiles adhuc ſunt. In altero vero caſu tumor notatur durus, omni elaſticitate fibrarum, omnique ſenſatione penitus deſtitutus, qui plerumque nullam prorſus admittit medelam, ſiue illa per medicamenta externa, ſiue per interna ſuſcipiatur, excepta illa, quae ope manuum & inſtrumentorum chirurgicorum inſtituitur, exſtirpando ſcilicet plenarie totum ſcirrhoſum concrementum.

§. II.

Docet experientia, dari morbos quosdam, tam internos, quam externos partium machinae humanae, qui mox in principio augentur ita, vt, niſi omnis

omnis adhibeatur induſtria, atque iudicium practicum probe ſubactum, maximum metuendum ſit periculum, machinaeque humanae deſtructio: alios iterum, qui lente feſtinant, & non niſi ſucceſſiue vel ſimplicem tantum partis cuiusdam actionem, vel omnes plane in oeconomia animali actiones perficiendas turbant aut plane tollunt. Ad alteram hanc claſſem pertinent tumores ſcirrhoſi, qui ſucceſſiue tantum corpus humanum afficiunt, nuncque ſexta, nunc ſeptima, vel etiam octaua demum ſeptimana, aut etiam vltra hunc terminum, in ſcirrhum ſtricte dictum degenerare ſolent, vti Chirurgorum principes annotarunt, vnde etiam in ſcirrho curando vel remouendo ad tempus durationis reſpiciendum omnino eſſe, ſponte ſequitur.

§. III.

Quod itaque talem tumorem ſcirrhoſum concernit, qui iamiam ſex vel ſeptem vel etiam octo menſes ſubſtitit, negare equidem haud volo, tumoris eiusmodi reſolutionem admodum difficilem eſſe: interim tamen tentandum adhuc erit, antequam ad exſtirpationem progrediamur, num forte adhibita legitima attentione debitaque prudentia reſolutio obtineri queat. Dici ſane vix poteſt, quam rebelles ſint eiusmodi tumores ſcirrhoſi, ita vt, niſi ad periodum criticam ſub ipſa eorundem curatione probe attendamus, omnem plane medelam reſpuant, quamuis interdum accidere ſoleat, vt ſponte, naturae beneficio, in tenera aeque ac iuuenili aetate, rariſſime tamen in adultioribus, eiusmodi ſcirrhi

diſcutiantur. Critica vero periodus in ſcirrho reſolubili forte adhuc reſoluendo ea mihi eſt, vbi, omnibus adminiſtrandis debite iamiam adminiſtratis, in corpore ſcirrhi ea apparent ſigna, ex quibus ad reſolutionem futuram concludere poſſumus. Sunt autem eiusmodi ſigna partim tumoris, ſub externo attactu, apparens conditio mollior, partim etiam ipſius peripheriae augmentum inſimul in conſpectum veniens. Hoc enim toties, quoties ſcirrhos reſoluere anniſus ſum, obſeruaui, intumeſcentiam talem ſcirrhoſam, exhibitis idoneis & conuenientibus remediis, ſucceſſiue molliorem quidem factam fuiſſe, aſt ſimul etiam nunc in longitudine, nunc in latitudine auctam fuiſſe. Et meo quidem pariter ac aliorum virorum, in ſcientia chirurgica celeberrimorum, iudicio, vix alia eligenda erit in ſcirrho reſoluendo methodus, quam nunc exponenda. Si enim ſcirrhi nondum inueterati reſolutionem intendimus & molimur, praecedere omnino debet vaſculorum, corpus ſcirrhi conſtituentium, iamque induratorum, emollitio, ad actionem vaſorum obſtructorum deprauatam reſtituendam, circulumque fluidi, in vaſis ipſis plus minus impeditum, reſuſcitandum, alias fruſtraneus ſane erit omnis labor. Quum vero de ſcirrho nondum inueterato ſermo nobis fuerit, neceſſe omnino videtur, declarare, quidnam ſit ſcirrhus inueteratus? Nil aliud mihi eſt ſcirrhus inueteratus, quam tumor non ſolum indolens, ſed & perfecte induratus. Adeoque diſtinguendum haud immerito erit inter tumorem indolentem ex parte ſaltem durum, & inter

ter tumorem, tam indolentem, quam etiam perfecte induratum. Non enim omnis tumor indolens perfecte durus deprehenditur, adeoque & ſcirrhus plane irreſolubilis in ſenſu ſtrictiori adpellari nequit.

§. IV.

Obſtructionis illius, ex qua enaſcitur eiusmodi tumor ſcirrhoſus, cauſas varias & multiplices hic vberius exponere & recenſere, breuitati ſtudens, nolo, eſſet quoque labor iam iam ſufficienter exantlatus, quum ſingulas easdem Pathologia exhibeat. Nec opus eſſe videtur, tam prolixum exhibere medicamentorum, quae ad ſcopum hunc obtinendum aliquid conferre valent, catalogum, iis certe, qui in rebus practicis verſantur, ſatis ſuperque notum. Sufficiat, antequam ſpeciales notatuque dignos quosdam caſus aegrotorum, tali modo affectorum, debite expoſitos tradam, vel tribus ſaltem verbis meminiſſe, me in ſcirrhis reſolubilibus diſcutiendis, cum euphoria ſubiectorum, eiusmodi rebelli morbo laborantium, talia in auxilium vocaſſe medicamina, quae claſſi ſaponaceorum in materia medica adnumerantur. Sunt enim ſaponacea talia medicamenta, quae ob particulas ſuas conſtitutiuas, ſcilicet ſalino-oleoſas intime mixtas, ſingulari prorſus viſcidos atque tenaces humores incidendi virtute gaudent, modo circumſpecte, iuſto tempore, iuſtaque in doſi afflictis exhibeantur, vnde etiam in reſoluendo viſcido primarum viarum aliorumque viſcerum egregias exſerunt virtutes. Imo tantae inſunt medicamentis ſaponaceis vires, vt immortalis ille & in

morbis grauiſſimis maxime rebellibus curatuque difficilioribus optime verſatus BOERHAAVIVS pro certo ſtatueret, non dari ſcirrhoſitatem tam viſcerum, quam etiam aliarum partium, quae adhibitis caute ſaponaceis, tam internis, quam externis, ſi modo vires vitales adhuc ſuperſtites ſint, debite tandem reſolui & tolli non poſſet.

§. V.

Ex ordine autem eiusmodi ſaponaceorum & reſoluentium optime inprimis pro hoc ſcopo conducunt *herbae* Abrotan. Abſynth. Aneth. Beccabung. Beton. Card. bened. Cent. min. Cichor. hortenſ. Cochlear. Fumar. Foenicul. Heder. terreſtr. Hyſſop. Leuiſtic. Maioran. Meliſſ. Matricar. Naſturt. aquat. Piperit Rorismar. Rut. Sabin. Tarax. Salu. Saponar. Scord. Saturei. Serpill. Thym. Tanacet. Trifol. fibrin. Vrtic. & Veronicae; *flores* Arnicae Bohem. Centaur. min. Chamaemel. rom. & vulg. Croci. Lilior. conuall. Lupul. Melilot. Spic. Stoechad. arabic. Tanacet. Salu. & Lauendulae; *radices* Acori veri, Angelic. Ariſtol. rot. Carlin. Caryophyllat. Cyper. rot. Enul. Pimpin. alb. Pyrethri, Leuiſt. Taraxaci, Valerian. Vincetox. Squill. & Peucedani, de qua vltima in tranſitu quaſi notamus, quod haec radix paulo accuratiori examine chemico-pharmaceutico haud indigna ſit, ob virtutes ſpecificas quasdam in eadem fortaſſe contentas. Ex claſſe *ſeminum* optimae inprimis notae mihi eſſe videntur ſemina Apii, Aneth. Cumin. Dauc. Eryſim. Paſtinac. & bacc. Lauri. *Lignis* hic in vſum ſpeciatim vocandis adnumero

mero Lign. Guaiac. Saſſafr. & Iuniperinum, eorundemque cortices, quibus addere adhuc lubet *cortices* Aurant. & Citri. Eximie etiam hic conducunt *Gummata reſinoſa* varia, e. g. ammoniacum, in aceto ſquillitico ſolutum & inſpiſſatum, Galbanum, Maſtiche, Myrrha, Succinum, & Terebinth. cocta. Ex tanto ſimplicium numero ea ſemper ſelegi, quae ad hunc vel illum obtinendum ſcopum optime conuenire mihi videbantur, & ita quidem, vt modo decoctum, modo eſſentiam ſiue tincturam concentratam, mediante ſpiritu vini rectificatiſſimo, modo etiam elixirium, ex herbarum & radicum extractis, ope aquarum deſtillatarum, itemque vini gallici, hiſpanici, aut maluatici, addito ſale alcalino, parauerim. In vſum etiam trahere placuit ſpiritus abſtractitios, aquas deſtillatas, ſales volatiles, pilulas, olea ſtillatitia, elaeoſacchara, cereuiſias medicatas, vina medicata, balnea, cataplasmata aliaque ex his, pro ſymptomatum tunc praeſentium diuerſitate, concinnata, quibus adieci nitrum, tartarum tartariſatum, ſal Abſynthii, Card. bened. aliaque huius commatis, non neglectis emulſionibus, & Tinctura antimonii ſaponacea. Vno verbo omnia ea, quae ſub nomine humectantium, reſoluentium, abſtergentium atque euacuantium veniunt, ſalutarem ad talia remouenda mala produxiſſe effectum obſeruaui.

§. VI.

Miſſis his, ad hiſtoricam ex propoſito meo redire cogor tractationem. Diximus iam ſupra, tumores ſcirrhoſos ſex, ſeptem vel octo menſium, difficillime iterum reſolui poſſe. Hic vero in ſcenam

producere liceat miſeros varios, nunc per breue, nunc etiam longius temporis ſpatium tumoribus ſcirrhoſis olim laborantes, & tamen feliciter iterum curatos. Primus eorum eſt iuuenis viginti annorum, tumore eiusmodi ſcirrhoſo iam vltra dimidium annum afflictus. Accedebat hic ad me, incurius plane & dubius, an futuris temporibus periculum inde metuendum ſit, nec ne. Pars affecta erat glandula inguinalis, ita iam tumefacta, vt gallinaceum magnitudine ſuperaret ouum, iisdemque perfecte inſignita characteribus, qui ſcirrho ſolemnes eſſe ſolent; quapropter etiam nullam amplius ſenſationem ingratam atque doloroſam, excepto incommodo, quod magnitudo huius tumoris efficiebat, aeger inde percipiebat. Compluribus hic in vſum vocatis remediis, alias praeſtantiſſimis, tam internis, quam externis, praemiſſaque venaeſectione, ne minimam tamen tumoris diſcuſſionem obſeruare potui. Quapropter ad medicamenta alia, ſaponacea ſcilicet, ceu ad ſacram anchoram, confugiebam, quae per tres ſeptimanas rite adhibita, tam ſub vſu interno, quam externo, coniunctis ſimul diluentibus copioſius hauſtis, interpoſitisque nitroſis & leniter laxantibus, exoptatiſſimus excipiebat effectus plenariaque ſcirrhi diſcuſſio.

§. VII.

Breui poſt vir quidam triginta annorum, teſticuli ſcirrhoſitate laborans, conſilium a me petiit. Aeger hicce malo commemorato iam per octo menſes afflictus erat, ita vt dimidia teſticuli pars,

&

& praeſertim epididymis, prorſus indolens & lapidis fere inſtar indurata eſſet. Quoniam vero dimidia teſticuli pars ſana adhuc eſſe videbatur, hinc eo maiori cum fiducia medicamenta ſaponacea, aetati atque temperamento ſuo accommodata, tam pro vſu interno, quam externo ordinaui, ex quorum frequentiori atque continuato vſu, coniunctis temperantibus & abſorbentibus, maſſa ſanguinea ita repurgata, viſcidumque in vaſculis obſtructis tenaciter haerens ita diſcuſſum fuit, vt, tribus praeter propter ſeptimanis elapſis, tonus organi huius laeſi perfecte reſtauratus, fluidorumque circulus ex voto reſtitutus fuerit.

§. VIII.

In alio viginti ſex annorum ſubiecto glandularum maxillarium talis occurrebat tumor ſcirrhoſus, vt & ipſum integumentum commune, glandulas hasce tegens, ſcirrhoſitate induratum, firmiterque glandulis induratis accretum deprehenderetur. Poſt frequentiorem autem vſum medicamentorum ſaponaceorum, partim emollientium, partim reſoluentium, externe in forma cataplaſmatis calide impoſitorum, tumor hicce, quamuis primis diebus intumeſcere magis inceperit, intra octo dierum ſpatium magis magisque indies decreſcere incipiebat. Exinde ergo luculenter ſatis patet, medicamenta ſaponacea, pro vario obtinendo ſcopo nunc magis, nunc minus volatilia atque reſinoſa, non ſolum glandularum, ſed & aliarum partium cutanearum atque carnearum ſcirrhoſitates optime emendare & tollere, ſi modo cuiuslibet ſubiecti temperamento

atque

atque vitae generi accommodentur, tam ratione modi exhibendi, quam reſpectu formae & methodi praeparandi.

§. IX.

Vir quidam, duo ſupra triginta annorum, in regione inguinali per tredecim iamiam ſeptimanas omnium ferme glandularum inguinalium patiebatur intumeſcentiam ſcirrhoſam, quacum, ob virus venereum in corpore copioſe praeſens, coniuncta erant vlcera mali moris, totam glandem omnemque ſuperficiem praeputii internam occupantia, foetidumque ichoroſum odorem ſpargentia. Superueniebant ani condylomata, glandularum colli pariter ac uvulae intumeſcentia, vlcera faucium atque tonſillarum, ſcabiesque venerea, per totam abdominis atque lumborum praeſertim regionem, itemque circa articulationes cubiti cum humero, tibiaeque cum femore, atque in ſuris, foediſſimo ſpectaculo ſeſe diffundens. Sub his ergo circumſtantiis methodus medendi omnino eligenda erat talis, qua cito aeque ac tuto ſanitas recuperari poſſet. Remedia mercurialia praeſertim egregiae admodum virtutis eſſe in morbis talibus pertinaciſſimis debellandis, ſcholae Medicorum hodie celeberrimorum adhuc docent. Vbi vero viſcera qualicunque labe iam adfecta ſunt, accedente inſuper nimia obeſitate, ibi cane & angue peius eadem euitanda eſſe, omnes Medicorum prudentiorum ſuadent. Talis autem conditionis noſter erat aeger, vtpote malo hypochondriaco ſaepiſſime vexatus: Quapropter talia eligenda erant remedia, quae

quae virtute ſingulari & ſecura, humores viſcidos & acres incidendi, reſoluendi atque corrigendi, gaudent. Sunt vero haec ſaponacea nunc magis, nunc minus ſulphurea, quibuscum coniungere ſuaſi diluentia, modo calide, modo ſubfrigide, paulo copioſius haurienda. Alimenta vero quod attinet, per totum curationis decurſum aſſumenda, aegro meo abſtinentiam ab omnibus carnibus commendaui, earumque in locum victum magis ex vegetabilibus conſtantem praeſcripſi, nempe ex radicibus Siſari, Scorzonerae, Petroſelini, herbisque Fumariae, Cichorei, Portulacae, Endiuiae, Spinachiae, Chaerefolii, Hederae terreſtris; Cochleariae, Naſturtii, Valerianellae pratenſis, &c. recenter contuſis, & partim cum iuſculo carnium in maſſam pultiformem redactis, & ita loco aliorum olerum aſſumendis, partim etiam ſuccum plantarum modo dictarum recens expreſſum, & cum iuſculo carnium mediante leni ebullitione commixtum, in certa quadam quantitate quotidie bibendum ordinaui, quibus omnibus ſubiuncta ſimul fuit Venaeſectio ſecunda vice repetita, & pediluuia ſaponacea, tertio ſemper die repetenda, interpoſito ſexto quolibet die vſu ſalis aperientis Sedlizenſis. Hacce ratione intra ſex ſeptimanarum ſpatium bono cum Deo aegrum meum perfecte reſtitutum vidi.

§. X.

Non minus quoque notatu dignus erat caſus ſequens: Vir iuuenis, viginti annorum, teſticuli in latere dextro tumorem ſentiebat horrendae magni-

D tudinis,

tudinis, ita, vt decies maior adparuerit teſticulus, quam in ſtatu naturali ſolet eſſe, inſimulque coniuncta erat gonorrhoea maligna. In anguſtiis hisce ad Chirurgum quendam confugiebat artis ſuae non ſatis peritum, qui vnguentis primo emollientibus per integros quatuordecim dies, poſtmodum vero frequentiori adplicatione vnguenti mercurialis tumorem compeſcere intendebat, neſcius, quod veneni inſtar in perſonis arthritide laborantibus, qualis aeger hicce erat, mercurialia tam interne, quam externe commendata, fugienda ſemper ſint. Tumor ergo indies ex inconuenienti adplicatione talium medicamentorum, per integras tres ſeptimanas continuata, neglectis ſimul medicamentis internis idoneis, magis magisque indureſcere incipiebat, accedentibus doloribus ſpasmodico-arthriticis vehementiſſimis & fere intolerabilibus, ita, vt inde quaſi in furorem actus quandoque videretur aeger. In auxilium tandem ab illo vocatus in ſtatu hocce triſtiſſimo, ſtatim mercurialia reieci, eorumque in locum ſubſtitui antiſpasmodica, coniunctis diluentibus & demulcentibus ſaponaceis, & interpoſitis euacuantibus, praetereaque venaeſectionem, ſi opus eſſet, tertia vice repetendam, ordinaui. Externe vero cataplasmata emollientia, cum reſoluentibus ſaponaceis coniuncta, calideque ſemper & in vna ſerie per integras quadraginta octo horas adplicanda, ſitumque in lecto planum horizontalem eligendum ſuaſi, quibus ita adminiſtratis dolores ſpasmodici ſucceſſiue mirum in modum conquieſcebant, & tumor, iam lapidis inſtar

indu-

induratus, emolliebatur, imo intra ſpatium quatuordecim dierum ex voto perfecte reſoluebatur. Ad vlcera vero vrethrae mundificanda atque conſolidanda, & gonorrhoeam inde natam compeſcendam, pro iniectione elegi decoctum ligni Saſſafras ſaturatum, & cum quarta parte Eſſentiae myrrhae tam aquoſae, quam ſpirituoſae, itemque Eſſentiae Succini ſine alcali paratae remixtum, illudque omni trihorio calide iniiciendum ſuaſi. Quo facto, obſeruatis ab aegro ſimul ſtrictiſſime regulis diaeteticis, elapſis tandem quatuor ſeptimanis priſtinam ex voto recuperauit ſanitatem.

§. XI.

Tandem etiam ſilentio haud praetereundum eſt, quantum balnea & vapores calidi, aceti pariter ac ſpiritus vini rectificatiſſimi, in obſtructionibus partium pertinaciſſimis reſerandis valeant, coniuncto inprimis vſu oleorum ſtillatitiorum balſamicorum. Noti enim mihi ſunt varii caſus talium aegrotantium, qui circa articulationem tibiae & fibulae cum aſtragalo, itemque circa articulationes oſſium tarſi inter ſe, tumoribus haud leuibus induratis vexabantur, indeque ſine inſigni incommodo incedere haud poterant. Acceſſerunt inſuper certis quibusdam temporibus ſenſationes ingratae in locis affectis, quae tamen incommoda, vna cum tumoribus, ope medicamentorum modo dictorum feliciſſime ſublata fuere.

§. XII.

§. XII.

Haec ſunt praecipua illa, quae inpraeſentiarum, anguſtis nimium temporis limitibus circumſcriptus, beneuoli Lectoris diiudicationi ſubmittere potui. Affirmare quidem nolo, quod ſola illa methodus hactenus expoſita hisce morbis repellendis ſemper ſufficere poſſit. Dantur enim omnino, nec etiam inpoſterum deerunt caſus, exſtirpationem partis laeſae plenariam efflagitantes, praeſertim, ſi durities maxima atque acrimonia irritans, cancro fores pandens, ſimul adſit. Interim tamen nullus dubito, quin aequi rerum arbitri mihi aſſerenti haud ſint refragaturi, certis ſub conditionibus methodum hancce prolatam &, niſi me omnia fallunt, omnis fere periculi expertem, reliquis eſſe anteponendam, exoptatiſſimumque remediis hisce atque conatibus ſaepius reſponſurum eſſe

F I N E M.

CORRIGENDA.

Pag. 15. lin. 5. pro *ſed* leg. *vt.*
ibid. lin. 7. pro *licuit* leg. *licuerit.*